

УДК 37.016:78

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-1.32>

Галина СТЕЦЬ

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

stetshalyna@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2421-0091

Світлана КИШАКЕВИЧ

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва,

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

duvo_svit@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4696-4764

ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ МУЗИЧНИХ ДИСЦИПЛІН З УРАХУВАННЯМ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. Мета статті полягає в дослідженні змісту навчальних дисциплін у сфері музичного мистецтва та їхніх особливостей у контексті розвитку мистецької освіти сьогодення. **Методологія** дослідження пов'язується із застосуванням загальнонаукових методів аналізу та синтезу, систематизації та теоретичного узагальнення комплексу музично-теоретичних, музично-інструментальних, диригентсько-хорових дисциплін, а також методики викладання музичного мистецтва, вивчення та засвоєння яких сприяє формуванню та розвитку у студентів естетичного світогляду, художньо-творчого мислення, усвідомленню та розумінню ними явищ музичного мистецтва. **Наукова новизна** роботи полягає в тому, що за допомогою методу аналізу наукової літератури та результатів наукових досліджень обґрунтовано зміст навчальних дисциплін у сфері музичного мистецтва та їхні особливості у контексті розвитку мистецької освіти сьогодення. Встановлено та доведено фундаментальне значення музичних дисциплін у професійній підготовці майбутнього педагога. Визначено декілька важливих складників музично-педагогічної діяльності, які є особливо актуальними у процесі формування змісту навчальних дисциплін. **Висновки.** Результати дослідження свідчать про те, що зміст музичних дисциплін передбачає формування та розвиток у студентів навичок професійного управління виконанням різноманітних видів музичної діяльності учнів на уроці, здатності до імпровізації, вміння приймати необхідні рішення у критичних ситуаціях. Модернізація освітньої діяльності зумовлює впровадження в навчальний процес інновацій, що супроводжуються використанням різноманітних технічних засобів навчання, міжпредметних зв'язків, сучасних форм та методів, зорієнтованих на розвиток художньо-образного мислення. Сьогодні успішний вчитель повинен бути наділений умінням критичного мислення, командної співпраці, уміти спілкуватися у різному культурному середовищі. В результаті опанування певного комплексу музичних дисциплін педагог зможе на високому професійному рівні викладати навчальний предмет, у доступній для дітей формі ознайомлювати та зацікавлювати їх даним видом мистецтва, водночас розвиваючи власний творчий потенціал і вдосконалюючи вміння раціонального застосування отриманих знань у музично-педагогічній роботі в закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: музичні дисципліни, майбутній вчитель музичного мистецтва, методика викладання, професійна підготовка, музично-педагогічна діяльність.

Halyna STETS

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Vocal and Choral, Choreographic and Fine arts Department,

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

stetshalyna@ukr.net

ORCID: 0000-0002-2421-0091

Svitlana KYSHAKEVYCH

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Vocal and Choral, Choreographic and Fine arts Department,
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
duvo_svit@ukr.net
ORCID: 0000-0003-46964764*

FORMATION OF THE CONTENT OF MUSICAL DISCIPLINES TAKING INTO ACCOUNT THE CURRENT TENDENCIES OF THE DEVELOPMENT OF THE METHODOLOGY OF TEACHING THE ART OF MUSICAL ART

Abstract. *The purpose of the article is to study the content of educational disciplines in the field of musical art and their features in the context of the development of art education today. The research methodology is associated with the application of general scientific methods of analysis and synthesis, systematization and theoretical generalization of a complex of music-theoretical, music-instrumental, conducting and choral disciplines, as well as methods of teaching musical art, the study and assimilation of which contributes to the formation and development of students' aesthetic outlook, artistic and creative thinking, their awareness and understanding of the phenomena of musical art. The scientific novelty of the work is that, using the method of analysis of scientific literature and the results of scientific research, the content of educational disciplines in the field of musical art and their features in the context of the development of art education today are substantiated. The fundamental importance of musical disciplines in the professional training of the future teacher has been established and proven. Several important components of music-pedagogical activity are identified, which are particularly relevant in the process of forming the content of educational disciplines. Conclusions.* *The results of the study show that the content of musical disciplines involves the formation and development of students' skills in professional management of the performance of various types of musical activities of students in class, the ability to improvise, and the ability to make the necessary decisions in critical situations. The modernization of educational activity requires the introduction of innovations into the educational process, which are accompanied by the use of various technical means of learning, interdisciplinary connections, modern forms and methods, oriented to the development of artistic thinking. Today, a successful teacher must be endowed with the skills of critical thinking, teamwork, and communication in a different cultural environment. As a result of mastering a certain complex of musical disciplines, the teacher will be able to teach the subject at a high professional level, introduce and interest them in this art form in a form accessible to children, at the same time, developing one's own creative potential, and improving the ability to rationally apply the acquired knowledge in music-pedagogical work in institutions of general secondary education.*

Key words: *musical disciplines, future music teacher, teaching methods, professional training, musical and pedagogical activities.*

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку суспільства характеризується спрямуванням на якісну освіту, яка в умовах сьогодення виступає одним із ключових компонентів успіху та надалі є сприятливим показником здійснення професійної освітньої діяльності. У цьому контексті актуалізується увага на формуванні та розвитку в майбутніх фахівців у сфері музичного мистецтва таких компетентностей, які створюють широкі можливості для реалізації поставлених цілей не лише у педагогічній роботі, але й у повсякденному житті, адже сьогодні успішний вчитель повинен бути наділений умінням критичного мислення, командної співпраці, спілкуватися у різному культурному середовищі тощо.

З огляду на специфіку означеної проблеми варто зауважити, що вирішальну роль у набутті відповідних компетентностей, отриманні ґрунтовних знань, умінь та навичок відіграють музичні дисципліни, засвоєння яких створює

передумови для успішної музично-педагогічної діяльності та є фундаментальною основою для професійного становлення майбутніх вчителів музичного мистецтва. Сучасні тенденції музичної освіти спрямовані на формування та розвиток у студентської молоді суттєво нових особистісних та професійних якостей. Саме тому сьогодні актуалізується особлива увага на оновленні змісту музичних дисциплін, які передбачають застосування нових форм та методів навчання і викладання з огляду на новітні інноваційні технології.

Модернізація змісту вітчизняної музичної освіти вимагає від майбутнього педагога ґрунтовних теоретичних знань у сфері насамперед методики викладання, професійних практичних навичок володіння інструментом, гарними вокальними даними тощо. Фахова музично-педагогічна підготовка майбутнього вчителя передбачає надання власне усіх перелічених вище знань, формування умінь та навичок,

відповідних компетентностей, які здобуваються студентами саме у процесі вивчення музичних дисциплін.

Аналіз джерел та останніх досліджень. Питання загальної мистецької освіти розглядаються у наукових розвідках Л. Масол, Г. Падалки, О. Рудницької та інших. Проблеми теорії та історії музичної освіти висвітлюються у праці О. Олексюк [4], О. Ростовського та інших. Основи методики музичної освіти ґрунтовно викладені С. Горбенком [3], О. Олексюк [4] та іншими. Основи загальної та музичної педагогіки досліджені у роботах таких вчених, як Л. Воєвідко [2], О. Михайличенко, В. Черкасов та інших.

Проблема професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва розглядалася у працях таких авторів, як В. Богданюк [1], В. Гришина [6], В. Гура, У. Демір, Ю. Локарева, О. Маруфенко, А. Омельченко, Г. Стець [5], В. Юрчак, О. Юрчук [6], П. Яловський [7] та інші.

Варто зауважити, що, попри значну кількість наукових розвідок з даної проблеми, специфіка професійної підготовки фахівців, яка передбачає якісне набуття відповідних компетентностей, засвоєння ґрунтовних знань, умінь та навичок у процесі вивчення музичних дисциплін, залишається недостатньо дослідженою. З огляду на це проблема формування змісту навчальних дисциплін з урахуванням сучасних тенденцій розвитку методики викладання музичного мистецтва потребує більш цілеспрямованого розгляду й наукового опрацювання.

Мета статті – охарактеризувати зміст навчальних дисциплін у контексті сучасних тенденцій розвитку методики викладання музичного мистецтва та проаналізувати їхнє значення у професійній підготовці майбутнього педагога.

Виклад основного матеріалу. Одними з актуальних завдань музичної освіти сьогодення є різносторонній розвиток особистості, формування в неї природної необхідності у самовираженні і самовдосконаленні, орієнтація на загальнолюдські цінності. Пріоритетними тенденціями модернізації вітчизняної системи освіти у сфері музичного мистецтва є спрямування на гуманістичні ідеали, характерні для високорозвиненого демократичного середовища, зміщення акцентів з навчальної

діяльності вчителя на результативну музично-пізнавальну діяльність. Актуалізується увага в освітньому процесі на особистості школяра.

Сучасні тенденції розвитку методики викладання музичного мистецтва ґрунтуються на:

- засадах дитиноцентризму, формуванні та розвитку цілком незалежної, вільної особистості;
- створенні сприятливих умов для творчого самовдосконалення кожного учня;
- засвоєнні та опануванні майбутніми педагогами новітніх, зокрема інформаційно-комп'ютерних технологій;
- вивченні обов'язкових мов, необхідних для здійснення продуктивної комунікації, тобто акцент робиться на лінгвізацію освітнього процесу;
- формуванні та розвитку сучасної системи цінностей, патріотизму та почуття національної єдності [5].

Враховуючи сучасні тенденції розвитку музичної освіти, варто зазначити, що успіх втілення означених вище завдань залежатиме від рівня фахової підготовки майбутнього вчителя, який досягається у процесі вивчення відповідних дисциплін. З огляду на це дана проблема продовжує залишатися однією з особливо актуальних у сфері науково-педагогічних досліджень.

Рівень засвоєння знань, отриманих у процесі вивчення музичних дисциплін, визначає ступінь готовності майбутнього вчителя до його музично-педагогічної діяльності. У цьому контексті формування змісту відповідних дисциплін повинно спрямовуватись на розвиток у студентів професійно-інтелектуального, творчого потенціалу, набуття ними вмінь раціонального застосування отриманих знань у музично-педагогічній роботі в закладах загальної середньої освіти.

Професійна підготовка студентів у закладах вищої освіти окреслює засвоєння ними низки музичних дисциплін, які передбачають теоретичну, інструментальну, диригентсько-хорову підготовку та методику викладання музичного мистецтва. Окрім цього, формування змісту музичних дисциплін відбувається з урахуванням сучасних ефективних авторських програм, спрямованих на розвиток творчих здібностей, застосування інтернет-ресурсів, різноманітних сучасних інтерактивних технологій музичного навчання [4].

У результаті опанування певного комплексу музичних дисциплін вчитель зможе на високому професійному рівні викладати навчальний предмет, у доступній для дітей формі ознайомлювати та зацікавлювати їх даним видом мистецтва (у формі різноманітних бесід, виступів, дискусій тощо). Такі методи роботи на уроці сприятимуть формуванню та розвитку естетичного смаку, відповідного відчуття та усвідомлення музичного мистецтва [1].

Особливо важливе значення у підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва відіграє навчальна дисципліна «Методика викладання музичного мистецтва», оволодіння якою сприятиме успішній педагогічній діяльності. В умовах сьогодення, коли активно відбувається реформування вітчизняної системи освіти, питання методики та методичної науки є надзвичайно актуальними. На думку С. Горбенка, саме методика має фундаментальне значення в освітньому процесі, адже вона великою мірою впливає на навчальний та виховний процес [3]. Зміст даної дисципліни повинен бути спрямований на формування у студентів професійного управління виконанням різноманітних видів музичної діяльності учнів на уроці, здатності до імпровізації, вміння приймати необхідні рішення у критичних ситуаціях. У підсумку вивчення дисципліни майбутній педагог здобуває ґрунтовні знання та оволодіває найрізноманітнішими вміннями та навиками.

Важливим аспектом у процесі формування змісту навчальних дисциплін є визначення деяких важливих складників музично-педагогічної діяльності:

- *вокальний складник* передбачає оволодіння майбутнім вчителем знань щодо особливостей формування та розвитку співацьких навичок у школярів, фізіологічних властивостей дитячого голосу. При цьому варто зауважити, що заняття співом повинні відбуватись з урахуванням відповідності пісенного репертуару віковим особливостям учнів;

- *диригентський складник* передбачає засвоєння майбутнім педагогом відповідних умінь, що сприятиме ефективному розучуванню вокального твору, коли необхідно продиригувати однією рукою з одночасним підігруванням на інструменті. Хормейстерські навички є актуальними і для аранжування хоро-

вих партитур, складність яких залежатиме від рівня підготовки учнів;

- *концертмейстерський складник* передбачає набуття студентом умінь інтерпретації музичних композицій, читку з листка, транспонування у зручну для школярів тональність, а також підбирання інструментального супроводу на слух [1].

Зважаючи на широкопрофільність кваліфікації вчителя музичного мистецтва, варто зауважити і на впровадженні в навчальні плани таких дисциплін, які передбачають модернізацію його підготовки. Оскільки педагог, окрім проведення уроків, активно здійснює позакласну діяльність (організація різноманітних концертних заходів, керівництво вокальними чи вокально-інструментальними гуртками тощо), то вивчення ним відповідних дисциплін у закладах вищої освіти сприятиме набуттю відповідних професійних компетентностей щодо проведення позакласних форм роботи [1].

Зміст навчальних дисциплін у контексті сучасних тенденцій розвитку методики викладання музичного мистецтва повинен бути спрямований на формування та розвиток у студентів естетичного світогляду, художньо-творчого мислення, усвідомлення та розуміння ними явищ музичного мистецтва. Модернізація освітньої діяльності зумовлює впровадження в навчальний процес інновацій, що супроводжуються використанням різноманітних технічних засобів навчання, міжпредметних зв'язків, сучасних форм та методів, зорієнтованих на розвиток художньо-образного мислення. Саме тому в умовах систематичного збільшення інформації необхідно доцільно організовувати навчальний процес, наповнюючи його такими дисциплінами, які б сприяли наданню якомога ґрунтовніших знань, формуванню відповідних умінь та навичок [6].

У контексті проблеми дослідження варто зазначити, що важливу роль у підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва відіграють дисципліни, які сприяють формуванню компетентностей, необхідних для здійснення професійної музично-педагогічної діяльності. Ідеться про низку музично-теоретичних дисциплін, спрямованих на розвиток у студентів різносторонніх музичних здібностей, естетичного смаку, критичного мислення тощо. Розвинений музичний слух, володіння навичками

читання з нотного листа дозволить з легкістю студенту проспівати та просольфеджувати напам'ять занотовану музичну композицію, а здобуті знання з елементарної теорії музики та гармонії надають широкі можливості для створення акомпанементу на основі визначених функцій та виконання його транспонування [7]. Таким чином, відмінне засвоєння отриманих знань у даній сфері сприятиме успішному опануванню інших музичних дисциплін у системі професійної практичної підготовки майбутнього педагога.

Цікавою є думка науковців щодо розробки та впровадження в освітній процес дисциплін, спрямованих на опанування музично-педагогічних знань, що передбачають різносторонню загальну, мистецтвознавчу, психолого-педагогічну, методичну, виконавську та іншу підготовку. Даний перелік доповнюють дисципліни, зміст яких спрямований на розвиток інформаційної, цифрової грамотності, формування навичок командної роботи в учнів (так званий тімбілдинг), а також soft skills [2].

Висновки. Сучасні тенденції розвитку методики викладання музичного мистецтва ґрунтуються на засадах дитиноцентризму, створенні сприятливих умов для творчого

самовдосконалення кожного учня, впровадженні інформаційно-комп'ютерних технологій. Зміст музичних дисциплін спрямований на розвиток у майбутнього педагога всебічного мистецького світобачення, високого рівня музичної культури, естетичного смаку, вміння управляти сучасними інноваціями у сфері мистецької освіти. Вивчення музичних дисциплін у процесі навчальної діяльності відіграє вирішальну роль у набутті відповідних компетентностей, отриманні ґрунтовних знань, умінь та навичок, їхнє якісне засвоєння створює передумови для успішної музично-педагогічної діяльності та є фундаментальною основою для професійного становлення майбутніх учителів музичного мистецтва.

Проведене дослідження не висвітлює всіх аспектів проблеми формування змісту музичних дисциплін у контексті сучасних тенденцій розвитку методики викладання музичного мистецтва. Перспективні напрямки наукових пошуків вбачаємо у розробці ефективних методик і навчальних програм, які б сприяли формуванню та розвитку фахових компетентностей, необхідних для успішної професійної самореалізації сучасного вчителя музичного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Богданюк В. Особливості професійної підготовки сучасного вчителя музичного мистецтва. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2020. Вип. 1 (21). Ч. 1. С. 21–29.
2. Воевідко Л.М. Музична педагогіка : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2022. 240 с.
3. Горбенко С.С. Основи методики музичної освіти: особистісний дискурс : навчально-методичний посібник. Київ : Вид-во УДУ ім. М.П. Драгоманова, 2024. 206 с.
4. Олексюк О. Теорія та історія музичної освіти : навчальний посібник. Київ, 2024. 128 с.
5. Стець Г.В. Особливості розвитку методики викладання музичного мистецтва у контексті сучасних освітніх тенденцій. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. «Педагогічні науки: реалії та перспективи»*. 2022. Вип. 87. С. 99–102.
6. Юрчук О.М., Гришина В.В. Фахова специфіка викладання музично-теоретичних дисциплін у педагогічному коледжі. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 14. Т. 1. С. 183–187.
7. Яловський П.М. Музично-теоретична підготовка у професійному становленні майбутніх учителів музичного мистецтва. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія «Педагогічні науки»*. 2023. Вип. 209. С. 350–354.

REFERENCES:

1. Bohdaniuk, V. (2020). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky suchasnoho vchytelia muzychnoho mystetstva [Features of professional training of a modern music teacher]. *Zbirnyk naukovykh prats "Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia" – Collection of scientific works "Problems of modern teacher training"*, 1(21), (1), 21–29. [in Ukrainian]
2. Voievidko, L.M. (2022). Muzychna pedahohika : navch. posib. [Musical pedagogy: textbook]. Kamianets-Podilskiy : TOV Drukarnia Ruta, 240. [in Ukrainian]

3. Horbenko, S.S. (2024). *Osnovy metodyky muzychnoi osvity : osobystisnyi dyskurs : navch.-metod. posib.* [Basics of music education methodology: personal discourse:]. [Navch.-metod. posib.]. Kyiv : Vyd-vo UDU im. M.P. Drahomanova, 206. [in Ukrainian]
4. Oleksiuk, O. (2024). *Teoriia ta istoriia muzychnoi osvity : navch. posib.* [Theory and history of music education : textbook] / Kyiv. stolych. un-t im. Borysa Hrinchenka, 128. [in Ukrainian]
5. Stets, H. V. (2022). *Osoblyvosti rozvytku metodyky vykladannia muzychnoho mystetstva u konteksti suchasnykh osvitnikh tendentsii* [Peculiarities of the development of the methodology of teaching musical art in the context of modern educational trends]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 5. Pedagogichni nauky : realii ta perspektyvy – The scientific journal of the NPU named after M.P. Drahomanova. Series 5. Pedagogical sciences: realities and prospects.* 87. 99–102. [in Ukrainian]
6. Yurchuk, O.M., Hryshyna, V.V. (2019). *Fakhova spetsyfika vykladannia muzychno-teoretychnykh dystsyplin u pedagogichnomu koledzhi* [Professional specifics of teaching music-theoretical disciplines in the pedagogical college]. *Innovatsiina pedagogika – Innovative pedagogy.* (14), (1). 183–187. [in Ukrainian]
7. Yalovskyi, P.M. (2023). *Muzychno-teoretychna pidhotovka u profesiinomu stanovlenni maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva* [Music-theoretical training in the professional formation of future music teachers]. *Naukovi zapysky Serii : Pedagogichni nauky – Scientific notes Series: Pedagogical sciences.* 209. 350–354. [in Ukrainian]